

~~L. 5239~~
A 5848.

~~Key 2~~

1670

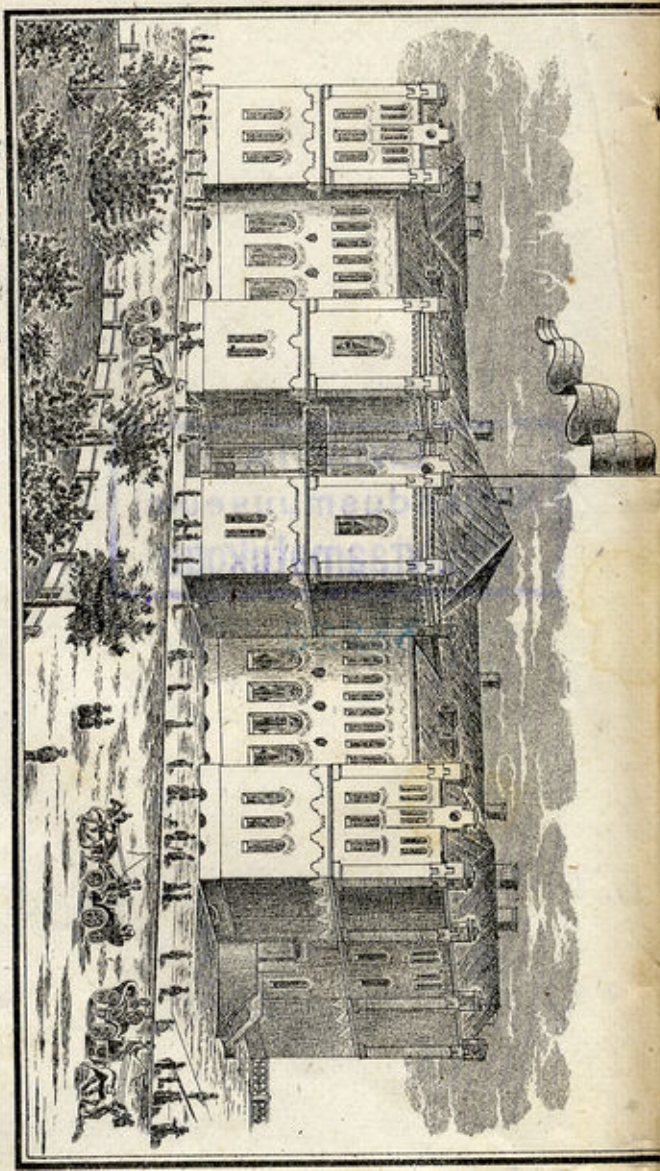
A 5848.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

38220

Paatiski rand - tee Wärsäl Tallinnas.

Gesti-maa-rahwa
K a l e n d e r

eht

Täht-Kamat

1872

aasta peale pärrast meie

Issanda Jeesusse Kristusse

sündimist.

Sel aastal on 366 pääwa.

SIG. SOC. STUD.
+ ESTONORUM. +
DORPATENS.

Tallinnas,

trükitud, Lindworsi pärrijate kirjadega.

Märkide seletus.

- Moor=kuu. ● Täis=kuu.
 D) Esimene weerand. C) Wiimne weerand.
 e. l. enne lõunat. — p. l. pärast, lõunat.
 P. Püha. — p. pärast ehk pääw.

Alasta muutmised.

- Rewwade hakkab 8. Paastu-kuu pääwal kellu 8, 36 minutit
 e. lõunat. Siis on pääw ja ö ühhe pikkused.
 Sui hakkab 9. Jaani-kuu pääwal kellu 5, 11 minutit e. l.
 Siis on meil kõige pikem pääw.
 Suggise hakkab 10. Mihkli-kuu pääwal kellu 7, 32 minutit
 p. lõunat. Siis on jälle pääw ja ö ühhe pikkused.
 Talwe hakkab 9. Jõulu-kuu pääwal kellu 1, 32 minutit
 p. lõunat. Siis on meil kõige lühhem pääw.

Jõulu ja Wastla-pääwa wahhel on 9 nädalat 3 pääwa.

Pääwa- ja Kuu-warjutamised.

Sel 1872 aastal on kaks kuuwarjutamised, ja se on 11. Veehe-kuu pääwal ja 3. Talwe-kuu pääwal meie maal nähtawal.

Дозволено цензурою.
Ревель, 14. Октября 1871.

Alastaid arwatakse tänawu:

	Alastat.
Maisma loomisest	5821
Reuse Kristuse sündimisest	1872
Tartu linna ülesehitamisest	842
Distrikti Riamaale tulemisest	681
Tallinna ülesehitamisest	653
Pernu linna alustamisest	617
Raamatute trükimise hakatusest	432
Luteruse õige usu üleswõtmisest	355
Lindworsi trükimaja hakatusest	264
Wanast katkust	215
Wäe Brandenburgi minemisest	194
Doompää ärapälemisest	188
Suurest nähtast Riia- ja Tallinna maal	177
Peeterburgi linna ülesehitamisest	169
Teisest katkust	162
Meie Maa Wene-riigi walitsuse alla saamisest	162
Tartu suure kooli alustamisest	70
Uute rööngide panemisest	69
Prantsuse Moskwas olemisest	60
Cesti-maa priiuse kuulutusest	55
Meie suure Keisri Herra Aleksandri II. sündim..	54
Riia-maa priiuse kuulutusest	53
Sumalateenistusest uue kiriku-seaduse järel	38
Krimi sõda hakatusest	18
Meie Keisri Herra Aleksandri II. walitsuse hak..	17
Wiimsest hinge kirjutusest	14
Wene-maa priiuse kuulutusest	11

1 Laupääd | Määri pääd

Pühap. p. N. p. — Kristusse ümberseikamisest. Luf. 2, 21.

2 Pühap.	Aabel, Set	
3 Esmasp.	Genof	Lund
4 Teisip.	Metusala	
5 Restnäd.	Simeon	 1, 41 p. l.
6 Neljasp.	3 Kuninga p.	
7 Reede	Juljanus	ja
8 Laupääd	Erart	

1 P. v. 3 R. P. — Jeesus 12 aastat wana. Luf. 2, 41—52.

9 Pühap.	Beatus	parras
10 Esmasp.	Baawli pw.	tülm.
11 Teisip.	Ewraim	
12 Restnäd.	Rein	
13 Neljasp.	Hilarius	 6, 54 p. l.
14 Reede	Robert	
15 Laupääd	Tiidrif	

2 P. v. 3 R. P. — Pulmad Raana linnas. Joan. 2, 1—11.

16 Pühap.	Riispert	
17 Esmasp.	Tõnikse pw.	Selged

18 Teisip.	Aksel	tülmad
19 Restnäd.	Saara	
20 Neljasp.	Waab. Seb.	
21 Reede	Neetu	 11, 49 e. l.
22 Laupääd	Madlena	

3 P. v. 3 R. P. Pealikust Kapernauma linnas. Matt. 8, 1—13.

23 Pühap.	Lotta	
24 Esmasp.	Timoteus	ilmad.
25 Teisip.	Baawli ümb.	
26 Restnäd.	Polikarpus	
27 Neljasp.	Krisostomus	
28 Reede	Karel	 3, 30 e. l.
29 Laupääd	Samuel	

4 P. v. 3 R. P. Kristus sunnitab tuled. Matt. 8, 23—27.

30 Pühap.	Adelgund	Tuult.
31 Esmasp.	An	

Isel selle kuu pw. tõuseb päike f. kahheksa 50 minutit, ja weereb alla f. kolm 29 minutit. — 11mal tõuseb päike f. kahheksa 33 minutit, ja weereb alla f. kolm 52 minutit. — 21mal tõuseb päike f. kahheksa 11 minutit, ja weereb alla f. nelli 18 minutit.

1 Teisip.	Pirita	
2 Restnäd.	Küünla pw.	Tuist
3 Neljasp.	Hanna	
4 Reede	Beronika	 8, 3 e. l.
5 Laupääd	Agata	

5 P. p. 3 K. P. — Umbrohuü. Matt. 13, 24—30.

6 Pühap.	Toora	
7 Esmasp.	Rikard	ja
8 Teisip.	Salomon	
9 Restnäd.	Apostonia	lummesaddo.
10 Neljasp.	Kolastika	
11 Reede	Cedu	 12, 35 e. l.
12 Laupääd	Gilalia	

9 P. e. K. ü. l. P. — Wina-mäest. Matt. 20, 1—16.

13 Pühap.	Benigna	
14 Esmasp.	Walentin	Heitlit
15 Teisip.	Wauстина	
16 Restnäd.	Jula	ilm.
17 Neljasp.	Konstantin	

18 Reede	Konfordia	
19 Laupääd	Sim. Apost.	 9, 8 p. l.

8 Pühha e. Kr. ü. l. Pühha. — Kilmaja. Luf. 8, 4—15.

20 Pühap.	Eigarius	
21 Esmasp.	Jesaias	Selged
22 Teisip.	Peetri pw.	
23 Restnäd.	Mina	ja
24 Neljasp.	Madisse pw.	
25 Reede	Wiktör	
26 Laupääd	Nestor	 2, 32 p. l.

Paasto Pühha. — Pime tee ääres. Luf. 18, 31—43.

27 Pühap.	Leander	külmad
28 Esmasp.	Justus	
29 Teisip.	Wastla pääd	ilmad.

Isel selle fuu päwal tõuseb päike f. seitse 46 minutit, ja weereb alla f. nelli 46 minutit. — 11mal tõuseb päike f. seitse 19 minutit, ja weereb alla f. wiis 11 minutit. — 21mal tõuseb päike f. fuus 49 minutit, ja weereb alla f. wiis 34 minutit.

1 Keelkänd.	Tuhka pääw	Kuiw fülm.
2 Keelasp.	Medea	
3 Keede	Kunitunde	
4 Laupääw	Adrian	

1 P. Paastus. — Kristus kiusatakse. Matt. 4, 1—11.

5 Pühap.	Angelus	 4, 4 e. l.
6 Esmasp.	Kotwrid	
7 Teisip.	Perpetua	
8 Keelkänd.	Palwe pääw	
9 Keelasp.	Prudentius	Behmed
10 Keede	Mikels	
11 Laupääw	Konstantin	

2 P. Paastus. — Kananea maa naene. Matt. 15, 21—28.

12 Pühap.	Kreefor	 3, 23 e. l.
13 Esmasp.	Ernst	
14 Teisip.	Safarjas	
15 Keelkänd.	Matilde	
16 Keelasp.	Aleksander	ja lund.
17 Keede	Truta	

18 Laupääw	Kabriel	Parras
------------	---------	--------

3 P. Paast. — Kristus ajab kuratid wälja. Luf. 11, 14—28.

19 Pühap.	Josep	 4, 11 e. l.
20 Esmasp.	Olga	
21 Teisip.	Pent	
22 Keelkänd.	Kawael	
23 Keelasp.	Tiits	fülm.
24 Keede	Kasimir	
25 Laupääw	P. Maarja pw.	Tuult.

4 P. Paastus — Kristus sõddab 5000 meest. Joa. 6, 1—15.

26 Pühap.	Manuel	 2, 11 e. l.
27 Esmasp.	Kustaw	
28 Teisip.	Kidion	
29 Keelkänd.	Gistafius	
30 Keelasp.	Aldonius	Ilm pörab.
31 Keede	Tetlaus	

Isel selle kuu v. tõuseb päike k. kuus 22 minutit, ja weereb alla k. wiis 59 minutit. — 11mal tõuseb päike k. wiis 56 minutit, ja weereb alla k. kuus 22 minutit. — 21mal tõuseb päike k. wiis 22 minutit, ja weereb alla k. kuus 46 minutit. —

1 Laupääd | Karjal. p. | Weider

5 P. Paastus. — Jesus kinnwidega wiisatud. Joan. 8, 46—59.

2 Pühap.	Paulina	
3 Esmasp.	Berdinand	 11, 50 p. l.
4 Teisp.	Ambrosius	
5 Keisnäd.	Maxim	
6 Neljasp.	Kölestin	ilm.
7 Reede	Aron	
8 Laupääd	Viborius	

6 P. Paastus. — Kristuse siiseföitmine. Matt. 21, 1—9.

9 Pühap.	Bogislaus	Wihma
10 Esmasp.	Eseiel	
11 Teisp.	Leo	 3, 16 p. l.
12 Keisnäd.	Julius	
13 Neljasp.	Suur Neljasp.	saddo.
14 Reede	Künni pääd	
	Suur Reede	
15 Laupääd	Olimpia	

R. üll. P. — Kristuse ülestõusmine. Mark. 16, 1—8.

16 Pühap. | 1 Ülestõus. P. | Wilu

17 Esmasp.	2 Ülestõus. P.	
18 Teisp.	Walerian	 9, 52 e. l.
19 Keisnäd.	Simon	
20 Neljasp.	Jakobina	
21 Reede	Abdolarius	ilm
22 Laupääd	Kajus	

1 P. p. üll. P. — Kinnipandud ussed. Joan. 20, 19—31.

23 Pühap.	Jüüri pääd	ja
24 Esmasp.	Albert	
25 Teisp.	Markussepw.	 2, 58 p. l.
26 Keisnäd.	Eselias	
27 Neljasp.	Anastasiu	
28 Reede	Witalis	wahhel
29 Laupääd	Reimund	

2 P. p. üll. P. — Sea karjane. Joan. 10, 12—16.

30 Pühap. | Erastus | päwa soe.

Isel selle kuu pw. tõuseb päike k. nelli 54 minutit, ja weereb alla k. seitse 9 minutit. — 11mal tõuseb päike k. nelli 26 minutit, ja weereb alla k. seitse 34 minutit. — 21mal tõuseb päike k. kolm 59 minutit, ja weereb alla k. seitse 55 minutit.

1 Esmasp.	Wölbri p.w.	Wilu
2 Teisip.	Sigismund	
3 Keisnäd.	+ Leidmise p.w.	 5, 45 p. l.
4 Neljasp.	Wlorian	
5 Reede	Rotard	ilm.
6 Laupäaw	Susanna	

3 P. p. üll. P. — Ürikesse aja pärrast. Joan. 16, 16—23.

7 Pühap.	Ulrita	Tuult.
8 Esmasp.	Tanislauß	
9 Teisip.	Nigulas	Päwa
10 Keisnäd.	Kordian	
11 Neljasp.	Pankratsius	 0, 47 e. l.
12 Reede	Henriete	
13 Laupäaw	Serwatsius	

4 P. p. üll. P. — Kristusse äraminemiseft. Joan. 16, 5—15.

14 Pühap.	Kristjaan	sve.
15 Esmasp.	Sohwi	
16 Teisip.	Peregrinus	
17 Keisnäd.	Anton	 3. 52 p. l.

18 Neljasp.	Serif	Selged
19 Reede	Wiliip	ilmad.
20 Laupäaw	Pil	

5 P. p. üll. P. — Öigest pallumiseft. Joan. 16, 23—30.

21 Pühap.	Pontufina	Wihm.
22 Esmasp.	Mili	
23 Teisip.	Tesiderius	Jälle
24 Keisnäd.	Ester	
25 Neljasp.	Caewamin. P.	 5, 8, e. l.
26 Reede	Eduard	
27 Laupäaw	Ludolw	

6 P. p. üll. P. — Röömustajast waimust. Joan. 15, 26—16, 4.

28 Pühap.	Willem	illufad
29 Esmasp.	Mart	
30 Teisip.	Wigand	ilmad.
31 Keisnäd.	Petronella	

Isel selle kuu p.w. tõuseb päike l. kolm 35 minutit, ja weereb alla l. kahheksa 19 minutit. — 11mal tõuseb päike l. kolm 13 minutit, ja weereb alla l. kahheksa 42 minutit. — 21mal tõuseb päike l. kaks 57 minutit, ja weereb alla l. üheksa.

1 Neljasp.	Kotsalk	
2 Neede	Martellus	 8, 58 e. l.
3 Laupääv	Emma	

Nelli Pühha. — Pühha Waimust. Joan. 14, 23—31.

4 Pühap.	Neli püha 1 pw.	Range
5 Esmasp.	Neli püha 2 pw.	
6 Teisip.	Artemius	wihm
7 Restnäd.	Eufretia	
8 Neljasp.	Medardus	
9 Neede	Pitkem pw.	 8, 37 e. l.
10 Laupääv	Hans	

Kolmaine Jummal P. — Jeesus ja Nikodemus. Joan. 3, 1-15.

11 Pühap.	Parnabas	ja
12 Esmasp.	Pasilides	
13 Teisip.	Tobias	mürrista-
14 Restnäd.	Tetlow	
15 Neljasp.	Wiidi pw.	 11, 7 p. l.
16 Neede	Justina	
17 Laupääv	Nikander	minne.

1 P. p. 3. a. J. P. — Nikas mees ja Laatsarus. Luk. 16, 19—31.

18 Pühap.	Homerus	
19 Esmasp.	Kerwasius	Selged
20 Teisip.	Wlorentin	
21 Restnäd.	Rael	ilmad
22 Neljasp.	Karolina	
23 Neede	Pasilius	 8, 4 p. l.
24 Laupääv	Jaani pääw.	

2 P. p. 3. a. J. P. — Suurest õhtu söömaajast. Luk. 14, 16—24.

25 Pühap.	Webronia	
26 Esmasp.	Jeremias	ja
27 Teisip.	Ladislauß	
28 Restnäd.	Josua	sojad.
29 Neljasp.	Peetri Paw.p.	
30 Neede	Lilla	

Isel selle kuu pw. tõuseb päike f. kaks 46 minutit, ja weereb alla f. ühheksa 14 minutit. — 11mal tõuseb päike f. kaks 45 minutit, ja weereb alla f. ühheksa 19 minutit. — 21mal tõuseb päike f. kaks 52 minutit, ja weereb alla f. ühheksa 15 minutit.

1 Laupääd | Teobald | ☾ 9, 27 p. l.

3 P. v. 3 a. J. P. — Arakadunud lambast. Luk. 15, 1—10.

2 Pühap. | Heina M. pw. |

3 Esmasp. | Kornelius | Wihm

4 Teisip. | Ulrik |

5 Keisnäd. | Anselm | ja weikene

6 Neljasp. | Hektor |

7 Reede | Temetrius |

8 Laupääd | Kilian | ☼ 3, 32 p. l.

4 P. v. 3 a. J. P. — Olge armulised. Luk. 6, 36—42.

9 Pühap. | Kirillus |

10 Esmasp. | 7 Wenda | tuul.

11 Teisip. | Eleonora | Sojad

12 Keisnäd. | Hindrek | päwad.

13 Neljasp. | Marreta pw. |

14 Reede | Ponawent |

15 Laupääd | Apostl. jäg. | ☼ 8, 58 e. l.

5 P. v. 3 a. J. P. — Rohke kallasaaf. Luk. 5, 1—11.

16 Pühap. | August |

17 Esmasp. | Aleksi | Palawad

18 Teisip. | Rosina |

19 Keisnäd. | Wridrika | heina

20 Neljasp. | Elias |

21 Reede | Daniel | päwad.

22 Laupääd | Maarja Mad. |

6 P. v. 3 a. J. P. — Wariseride õigusest. Matt. 5, 20—26.

23 Pühap. | Oskar | ☼ 11, 25 e. l.

24 Esmasp. | Kristina |

25 Teisip. | Jakob i pw. | Mürrišta-

26 Keisnäd. | Anu | minne

27 Neljasp. | Marta |

28 Reede | Plato | ja weikene

29 Laupääd | Olowi pw. |

7 P. v. 3 a. J. P. — 4000 meest sündetasse. Mark. 8, 1—9.

30 Pühap. | Abdon | ☾ 7, 31 e. l.

31 Esmasp. | Kristwrid |

Isel selle kuu pw. tõuseb päike l. kolm 7 minutit, ja weereb alla l. ühheksa 3 minutit. — 11mal tõuseb päike l. kolm 26 minutit, ja weereb alla l. kahheksa 45 minutit. — 21mal tõuseb päike l. kolm 48 minutit, ja weereb alla l. kahheksa 23 minutit.

1 Teisip.	Peetri wang.	
2 Restnäd.	Hannibal	wihm.
3 Neljasp.	Cleasar	
4 Reede	Dominius	Parras
5 Laupääm	Oswald	

8 P. v. 3 a. J. P. — Walle prohwetiteit. Matt. 7, 15—23.

6 Pühap.	Krist. ärras.	 10, 32 e. l.
7 Esmasp.	Aline	
8 Teisip.	Kerhard	
9 Restnäd.	Romanus	foe ja
10 Neljasp.	Lauritse p.w.	
11 Reede	Herm	selged
12 Laupääm	Klaara	

9 P. v. 3 a. J. P. — Ülesohtune majapidaja. Luk. 16, 1—9.

13 Pühap.	Ellu	 10, 14 p. l.
14 Esmasp.	Eisebius	
15 Teisip.	Rukki M. p.w.	
16 Restnäd.	Isaaf	ilmad.
17 Neljasp.	Wilibald	
18 Reede	Veno	

19 Laupääm | Seebald | Wilud

10 P. v. 3 a. J. P. — Jerusalema ärrarikmisest. Luk. 19, 41—48.

20 Pühap.	Pärnard	päwad.
21 Esmasp.	Rut	
22 Teisip.	Wilibert	 2, 33 e. l.
23 Restnäd.	Sakeus	
24 Neljasp.	Pärtli p.w.	
25 Reede	Ludwi	Wihm
26 Laupääm	Trenäus	

11 P. v. 3 a. J. P. — Wariserist ja tõlnerist. Luk. 18, 9—14.

27 Pühap.	Kebhard	ja
28 Esmasp.	Augustin	
29 Teisip.	Joan. huk.	 3, 42 p. l.
30 Restnäd.	Benjamin	
31 Neljasp.	Rebekka	tuul.

Isel selle kuu p.w. tõuseb päike l. nelli 9 minutit, ja weereb alla l. seitse 59 minutit. — 11mal tõuseb päike l. nelli 36 minutit, ja weereb alla l. seitse 27 minutit. — 21mal tõuseb päike l. nelli 58 minutit, ja weereb alla l. kuus 58 minutit.

1 Neede	Ekidiuſ	Selged
2 Laupääm	Eiſa	

12 P. p. 3 a. J. P. — Kurdist ja keeletumast. Mark. 7, 31—37.

3 Pühap.	Reinard	ilmad.
4 Esmasp.	Kai	
5 Teiſip.	Moses	☉ 6, 44 e. l.
6 Keſknäd.	Magnus	
7 Neljasp.	Regina	Udduſed
8 Neede	Maarja ſünd.	
9 Laupääm	Pruno	

13 P. p. 3 a. J. P. — Preeſtrist ja Lewitiſt. Luk. 10, 23—37.

10 Pühap.	Pööri pw.	päwad.
	Eina	☾ 3, 1 p. l.
11 Esmasp.	Gewald	
12 Teiſip.	Sirus	Range tuul.
13 Keſknäd.	Amatus	
14 Neljasp.	† üllendam.	
15 Neede	Nikodemus	
16 Laupääm	Leontina	

14 P. p. 3 a. J. P. — Kümneſt piddalitõbiſeſt. Luk. 17, 11—19.

17 Pühap.	Joſepina	Ilmad
18 Esmasp.	Kotlob	
19 Teiſip.	Werner	☉ 5, 10 p. l.
20 Keſknäd.	Wauſta	
21 Neljasp.	Matteuſe pw.	pööravad
22 Neede	Moorits	
23 Laupääm	Oſea	

15 P. p. 3 a. J. P. — Rammonaſt. Matt. 6, 24—34.

24 Pühap.	Joan. ſaam.	wilumats.
25 Esmasp.	Kleomas	
26 Teiſip.	Joan. õpet.	☉ 10, 43 p. l.
27 Keſknäd.	Adolw	
28 Neljasp.	Wentſel	
29 Neede	Mihkli pw.	
30 Laupääm	Hironimus	

Iſel ſelle kuu pw. tõuſeb päike l. wiis 24 minutit, ja weereb alla l. kuus 27 minutit. — 11mal tõuſeb päike l. wiis 47 minutit, ja weereb alla l. wiis 56 minutit. — 21mal tõuſeb päike l. kuus 11 minutit, ja weereb alla l. wiis 26 minutit.

16 P. v. 3 a. J. P. — Naini linna surnust. Luk. 7, 11—17.

1 Pühap.	Leikuse Püha	
2 Esmasp.	Woldemar	Ranged
3 Teisip.	Jairus	
4 Keisnäd.	Brants	5, 14 p. l.
5 Neljasp.	Wridebert	
6 Reede	Luisa	tuuled
7 Laupääm	Mali	

17 P. v. 3 a. J. P. — Weetööbtsfest. Luk. 14, 1—11.

8 Pühap.	Tomasia	ja
9 Esmasp.	Tionisius	
10 Teisip.	Arwid, Mai	wihma.
11 Keisnäd.	Burkard	
12 Neljasp.	Walwrid	10, 33 e. l.
13 Reede	Teresia	
14 Laupääm	Kaliksitus	

18 P. v. 3 a. J. P. — Suurem käst. Matt. 22, 34—46.

15 Pühap.	Heddo	
16 Esmasp.	Kallus	Uddune
17 Teisip.	Leonhart	

18 Keisnäd.	Luukase pw.	ilm
19 Neljasp.	Eutius	
20 Reede	Welithian	7, 7 e. l.
21 Laupääm	Ursel	

19 P. v. 3 a. J. P. — Alwatud inimiesest. Matt. 9, 1—8.

22 Pühap.	Euteruse usu	
	diendam. P.	ja
23 Esmasp.	Sewerin	
24 Teisip.	Salome	weikene
25 Keisnäd.	Krispin	
26 Neljasp.	Amandus	
27 Reede	Kapitolin	5, 30 e. l.
28 Laupääm	Simon Jud.	

20 P. v. 3 a. J. P. — Pulma riidest. Matt. 22, 1—14.

29 Pühap.	Engelhard	rahhe
30 Esmasp.	Abfalon	saddu.
31 Teisip.	Wolfgang	

Isel selle kuu pw. tõuseb päike l. kuus 34 minutit, ja weereb alla l. nelli 57 minutit. — 11mal tõuseb päike l. kuus 59 minutit, ja weereb alla l. nelli 29 minutit. — 21mal tõuseb päike l. seitse 25 minutit, ja weereb alla l. nelli 2 minnit.

Novembri-f. — 24 — Sel kuul on

1	Refnäd.	Pühade pw.	Selge
2	Neljasp.	Hingede pw.	
3	Reede	Kotlip	☿ 6, 47 e. l.
4	Laupääm	Ot	

21 P. p. 3 a. J. P. — Kuninga mehe poja. Joan. 4, 47—54

5	Pühap.	Plandina	
6	Esmasp.	Käspär	ilm.
7	Teisip.	Baltasar	
8	Refnäd.	Klaudius	Lumme
9	Neljasp.	Joobst	
10	Reede	Mart. Lutter	
11	Laupääm	Mart. Piisk.	☾ 6, 24 e. l.

22 P. p. 3 a. J. P. — Karmalasi jallase. Matt. 18, 23—35.

12	Pühap.	Jonas	
13	Esmasp.	Artadius	faddu.
14	Teisip.	Pridif	
15	Refnäd.	Leopold	Sula.
16	Neljasp.	Otomar	
17	Reede	Alwens	

30 pööwa. — 25 — Talwe-kun.

18 Laupääm | Esra | ● 8, 14 p. l.

23 P. p. 3 a. J. P. — Kohto rahhast. Matt. 22, 15—22.

19	Pühap.	Viisbet	
20	Esmasp.	Amos	Külmad
21	Teisip.	Maarja ohw.	
22	Refnäd.	Surn. mäl. p.	kuiwad
23	Neljasp.	Klement	
24	Reede	Jofias	
25	Laupääm	Kadrina pw.	☾ 1, 15 p. l.

24 P. p. 3 a. J. P. — Surnute mälestuse Pühha.

26	Pühap.	Konrad	
27	Esmasp.	Jetta	päwad.
28	Teisip.	Künter	
29	Refnäd.	Swert	Pehme ilm.
30	Neljasp.	Andrese pw.	

Isel selle kuu pw. tõuseb päike f. seitse 52 minutit ja weereb alla f. kolm 37 minutit. — 11mal tõuseb päike f. kahheksa 18 minutit, ja weereb alla f. kolm 14 minutit. — 21mal tõuseb päike f. kahheksa 39 minutit, ja weereb alla f. kolm 1 minutit.

1 Reede	Arend	 11, 23 p. l.
2 Laupääd	Kandidus	

1 Kr. tulem. P. — Kristusse siäse sõitmine. Matt. 21, 1—9.

3 Pühap.	Taali	Pilwes
4 Esmasp.	Parbo	
5 Teisip.	Sabina	ja umne
6 Restnäd.	Riggola pw.	
7 Neljasp.	Antonia	ilm.
8 Reede	Maarja saam.	
9 Laupääd	Lühhem pääd	

2 Kr. tulem. P. — Täbbed enne wiitmist pääwa. Luk. 21, 25—36.

10 Pühap.	Judit	 3, 51 e. l.
11 Esmasp.	Elis	
12 Teisip.	Ottilia	Lumme
13 Restnäd.	Lutšia	
14 Neljasp.	Nikasiu	saddu.
15 Reede	Johanna	
16 Laupääd	Albina	

3 Kr. tulem. P. — Joannis wangi tornis. Matt. 11, 2—10.

17 Pühap.	Ignatius	Külm.
-----------	----------	-------

18 Esmasp.	Kristom	 8, 15 e. l.
19 Teisip.	Lot	
20 Restnäd.	Abraham	Tuist.
21 Neljasp.	Tooma pw.	
22 Reede	Peata	
23 Laupääd	Tagobert	

4 Kr. tul. P. — Joannesse tunnistus. Joan. 1, 19—28.

24 Pühap.	Adam, Gewa	 11, 7 p. l.
25 Esmasp.	Jõulu 1 Püha	
26 Teisip.	Jõulu 2 Püha	Selged
27 Restnäd.	Joan. Ewang.	
28 Neljasp.	Süüta laste pw.	ilmad.
29 Reede	Noa	
30 Laupääd	Taawet	

Püh. p. Jõulu. — Immeks-vannemiseft. Luk. 2, 33—40.

31 Pühap. Silvester | Barras külm.

Isel selle kuu pw. tõuseb päike k. kahhefta 53 minutit, ja weereb alla k. kaks 56 minutit. — 11mal tõuseb päike k. übbefta 1 minut, ja weereb alla k. kaks 58 minutit. — 21mal tõuseb päike k. übbefta 3 m. ja weereb alla k. kolm 7 m.

Kirjutud ramatude wastowõtminne Rubermango posti-kontoris Tallinnas.

1) Ramatud, mis sadetakse Berno, Ria ja nende wahhe-jamade kaudo, ja Ria ning Kuramale — wõetakse wasto Esmapäwal, Neljaspäwal ja Laupäwal hommitust tunni kello 12 lõuneni.

2) Mis sadetakse Rakwerre, Põhwi, Narwa, Peterburri, Some-male, Baltisti, keige Wenne- ja Pohlamaale ja mõra rikidesse — wõetakse wasto iggapäaw hommitust kello 9 tunni õhtuni kello pool 7.

3) Mis lähwad Paide, Tartu, Werro-liina ja Plesko — wõetakse wasto Esmapäwal ja Neljaspäwal hommitust tunni pool 11 lõuneni.

4) Mis lähwad Hapsalo, Lihhola ja Wergli ehk Wirtso (Werder) — wõetakse wasto Neljaspäwal ja Laupäwal hommitust kello 9 tunni pool 7 õhtuni.

Kroonupühhad,

mis ue kiriku seaduse järele ka Maakirikutes nenda kui Paastu jultuse pääwad tulewad pidada:

- 1) Künla-kuu 19. p. Meie suure Keisri Herra Aleksander Nikolajewitsi walitsuse hakatuse pääw.
- 2) Künla-kuu 26. p. Tšesarewitsi Suurwürsti Aleksander Aleksandrowitsi, Weneriigi aujärje päris pärija sündimise pääw.
- 3) Jüri-kuu 17. p. Meie suure Keisri Herra Aleksander Nikolajewitsi sündimise pääw.

4) Heina-kuu 22. p. Meie suure Keisri Prõna Maria Aleksandrowna ning suure aujärje päria Prõna Maria Weodorowna nime pääw.

5) Heina-kuu 27. p. Meie suure Keisri Prõna Maria Aleksandrowna sündimise pääw.

6) Leituse-kuu 26. p. Meie suure Keisri Herra Aleksander Nikolajewitsi ja tema abikaasa kroonimise pääw.

7) Leituse-kuu 30. p. Meie suure Keisri Herra Aleksander Nikolajewitsi ja Tšesarewitsi Suurew. Aleksander Aleksandrowitsi, Wene-riigi aujärje päris pärija nime p.

Keisri Herra Suufelts.

Aleksander II. Nikolajewits, lõige Wene-riigi walitseja ja Keiser, Pohla-maa Kuningas j. n. e., f. 17. Jüri-k. p. 1818. Maria Aleksandrowna, Keisri Prõna, Hessei Printsess, sünd. 27. Heina-kuu pääwal 1824.

Nende lapsed:

- 1) Aleksander Aleksandrowits, Tšesarewits, Suurwürst ja Wene-riigi aujärje päris pärija, f. 26. Künla-k. p. 1845. Temma Prõna Maria Weodorowna, Tani ma Printsess sünd. 14mal Talwe-kuu pääwal 1847.

Nende lapsed:

- 1) Nikolai Aleksandrowits, Suurw. sünd. 6. Lehe-k. p. 1868.
- 2) Georg Aleksandrowits, Suurw. sünd. 27. Jüri-k. p. 1871.
- 3) Wladimir Aleksandrowits, Suurwürst, sündinud 10. Jüri-k. p. 1847.
- 4) Aleksei Aleksandrowits, Suurwürst, sünd. 2. Määri-k. p. 1850.
- 5) Maria Aleksandrowna, Suurwürsti Printsess, sündinud 5. Wiina-k. p. 1853.
- 6) Sergei Aleksandrowits, Suurw., f. 29. Jüri-k. p. 1857.
- 6) Paul Aleksandrowits, Suurw., f. 21. Miski-k. p. 1860.

Keisri herra wannad ja õed:

- 1) Konstantin Nikolajewits, Suurw., f. 9. Mihkli-t. p. 1827.
Tema Prõua Aleksandra Josepowna, Saksen-Altenburgi
Printses, sündinud 26. Jaani-tuu pääwal 1830.

Nende lapsed, Suurwürstid:

- Nikolai Konstantinowits, sünd. 2. Künla-tuu p. 1850.
Olga Konstantinowna, sünd. 22. Leituse-t. p. 1851,
laulatati 15. Oktobri-tuu pääwal 1867, Kreka - Rigi
Kunninga Georgiose prõuaks.
Weera Konstantinowna, sünd. 4. Künla-tuu p. 1854.
Konstantin Konstantinowits, f. 10. Leituse-tuu p. 1858.
Zmitri Konstantinowits, sünd. 1. Jaani-tuu p. 1860.
Wjattseslaw Konstantinowits, f. 1. Heina-tuu p. 1862.
2) Nikolai Nikolajewits, Suurw., f. 27. Heina-tuu p. 1831.
Tema Prõua Aleksandra Petrowna, Holstein-Oldenburgi
Printses, sündinud 21. Lehe-tuu pääwal 1838.

Nende lapsed:

- Nikolai Nikolajewits, Suurw., f. 6. Talwe-tuu p. 1856.
Peter Nikolajewits, Suurwürst, f. 10. Nääri-t. p. 1864.
3) Mihail Nikolajewits, Suurw., f. 13. Wiina-tuu p. 1832.
Tema Prõua Olga Weodorowna, Baadeni Printses, sünd.
8. Mikhli-tuu pääwal 1839.

Nende lapsed:

- Nikolai Mihailowits, Suurw., f. 14. Jüri-tuu p. 1859.
Anastasia Mihailowna, Suurwürsti Printses, sünd.
16. Heina-tuu pääwal 1860.
Mihail Mihailowits, Suurw., f. 4. Wiina-tuu p. 1861.
Georgi Mihailowits, Suurwürst, sünd. 11. Leituse-
tuu pääwal 1863.
Aleksander Mihailowits, Suurwürst, sünd. 1. Jüri-
tuu pääwal 1866.
Sergei Mihailowits, Suurw. f. 25. Mikhli-t. p. 1869.
4) Maria Nikolajewna, Suurwürsti Printses, Leichten-

bergi Printsi Maksimiliani lest-prõua, sünd. 6. Leituse-
tuu pääwal 1819.

Tema lapsed:

- Würstid ja Printsesid Romanowski, Leichtenbergi Hertfogid
ja Hertfoginad,
Printses Maria Maksimilianowna, sünd. 4. Wiina-
tuu pääwal 1841, laulatati 30. Juni-tuu pääwal 1863
Baadeni Printsi Ludwig Willem Augusti prõuaks.
Würst Nikolai Maksimilianowits, sünd. 23. Heina-
tuu pääwal 1843.
Printses Egenia Maksimilianowna, sünd. 20. Paastu-
tuu pääwal 1845.
Würst Eugen Maksimilianowits, sünd. 27. Nääri-tuu
pääwal 1847.
Würst Sergei Maksimilianowits, sünd. 8. Jõulu-tuu
pääwal 1849.
Würst Georg Maksimilianowits, sünd. 17. Künla-
tuu pääwal 1852.
5) Suurwürsti Printses Olga Nikolajewna, Würtem-
bergi kuninga Karl Wridrif Aleksandri prõua, sünd.
30. Leituse-tuu pääwal 1822.

Keisri tädi:

- Selena Pawlowna, Würtembergi Printses, Suurwürsti
Mihail Pawlowitsi lest-prõua, f. 28. Jõulu-tuu 1806.

Tema laps:

- Katarina Mihailowna, sünd. 16. Leituse-tuu pääwal
1827, laulatati 4. Webruari-tuu pääwal 1851, Mel-
lenburg - Streeitzi Hertfogi Georg August Ernst Adolw
Karel Ludwig prõuaks.

Hobbose, weikse ja kauba-laadad.

I. Cesti-maa Rubermangus.

Annias: Jüri-tuu 23mal ja 24mal pääwal.

Arwinorme mõisas, Lohbuse külas: lauba-, lojuse- ja hooste-laad 5mal ja 6mal Wiina-kuu pääwal.

Saabsalu-linnas: 1) Nääri-kü 10mal ja 11mal pääwal. 2) Mikhli-kü 14mal ja 15mal pääwal.

Jõhvis: 1) 18. ja 19. Künla-kü pääwal. 2) Mikhli-kü 24mal ja 25mal pääwal.

Jõelähtmes: nädal pärast Mikhli-pääwa.

Reblastes: 1) 26mal Nääri-kü p., lina-laad. 2) Mikhli-pääwal, 29 p., lina-laad.

Keila-kirikü juures: 1) Gomaspääw pärast 3mat pühha paaetus 2 p. 2) Mikhli-p. ja faks pääwa se järele.

Kimwilo-kõrtsi juures: Künla-kü 26. ja 27. pääwal.

Kollweres: 1) Nääri-kü 17mal pääwal. 2) Wiina-kü 4mal pääwal, 2 p.

Kullina: 19. ja 20. Oktobri-kü.

Kihula-linnas: 1) Gomaspääwal enne Bastla-pääwa. 2) Mikhli-kü 24mal pääwal.

Merjama-kirikü juures: 3mal Kristuse tulemise Pühäl. Mikhli-kirikü juures: 29mal Mikhli-kü pääwal.

Nissi: 22mal Wiina-kü pääwal.

Orital: Nääri-kü 7mal ja 8mal pääwal.

Paide-linnas: 1) Künla-kü 6mal ja 7mal pääwal. 2) Jaani-kü 20mal pääwal. 3) Mikhli-kü 10mal ja 11mal pääwal. 4) Talwe-kü 5mal ja 6mal pääwal. 5) Jõulu-kü 10mal ja 11mal pääwal.

Paldiski-linnas: 1) 2sel ja 3mal Künla-kü pääwal. 2) Mikhli-kü 21mal ja 22mal pääwal.

Rakwerre-linnas: 1) Nääri-kü 27mal ja 28mal pääwal. 2) Jaani-kü 16mal ja 17mal p. 3) Mikhli-pääwal.

Raplas: 1) kolmandamal reedel pärast Nääri-pääwa. 2) esimesel reedel pärast Mikhli-pääwa.

Tallinnas: 1) Jaani-kü 20mast pääwaist kü otsant. 2) Mikhli-kü 26mal, 27mal ja 28mal pääwal.

Ne-mõisas, Lõuna-Harjumaal, Kõrse kihelkonnas, Kuivajõe-kõrtsi juures, hakkab kolmandamal Teispääwal Mikhli-k.

Wiggalas, Läänemaal, 15. ja 16. Talwe-kü pääwal.

Witna kõrtsi juures, Palsi mõisas: 1) lauba- ja räime-laad 20mast kuni 23mal Jaani-kü pääwal. 2) lauba-, lojuse- ja hooste-laad üks nädal enne Mikhli-pääwal, 3 päwad. 3) lauba-, lojuse- ja hooste-laad Kestnädal, Neljapäwal ja Nede pärast Lihawõtte.

Nissi: 22mal Wiina-kü pääwal.

Iggal aastal 25., 26. ehk 27. Jaani-kü pääwal, nenda kuidas see pääw iggal aastal saab kohta poolest ette teada antud, on Tallinnas Toompääl loosi hoowis hobuuste näitus. Pärast lõunat saab Kadrintaalis Laasna mäe al hooste rammo katsitud, ja hooste perremehhed, kelle hobused on katmise juures illusamad ja tugevamad näinud, saavad kroonu poolest kuupalka. Igga tunnistuse seddel peab igga mehel mõisa poolest kaasas olema, et need hobused on wistist Gesti-maa kubermangu tallorahwa juures kasutatud.

Kubermangu kohtu käju järele ei ole luba, ei lau-pääwal ega pühapäwal laata ridade, waid, kui nenda juhtub, peab seda teise nädala esimesel argi-pääwal peetama.

II. Lihwlandi-maa Kubermangus.

Abja-mõisas: Mikhli-kü 2sel ja 3mal pääwal.

Adseli-mõisas: 9mal Mikhli-kü pääwal.

Antso-mõisas: Mikhli-kü 14mal pääwal.

Audro-mõisas: 1) Nede enne Bastla-pääwa. 2) 18mal ja 19mal Mikhli-kü pääwal.

Helme-mõisas: 15mal Leikuse-kü pääwal.

Karksi-mõisas: 2sel Heina-kü pääwal.

Kastna-mõisas: 9mal Mikhli-kü pääwal.

Kao-mõisas: 10mal Mikhli-kü pääwal.

Killingi-mõisas: 28mal Leikuse-kü 2 pääwal.

Kirrepeäl: 16mal Mikhli-kuu pääwal.
Koorte-mõisas: 15mal Mikhli-kuu pääwal.
Kosse-mõisas: 24mal Leikuse-kuu pääwal.
Kurresaares-linnas: 1) 12mal Künla-kuu p. hakkab suur
 sassa laat; peetakse 10 pääwa. 2) 15mal Mikhli-kuu p.
 hobuse- ja weikse laat, 3 p. 3) 15el Wiina-kuu p.
Lemsali-linnas: 1) 27mal Künla-kuu pääwal, linna-laot.
 2) 10mal Leikuse-kuu p. 3) 9mal Wiina-kuu p., linna-laot.
Lustiwere-m.: 15mal Wiina-kuu pääwal.
Lutsniki-m., Rõuge kihelkonnas, 6mal Wiina-kuu p.
Moisefaste-m.: 10mal Leikuse-kuu pääwal.
Mõnniste-m.: 10mal Mikhli-kuu pääwal.
Mustwees: Rardi-pääwal, 10mal Talwe-kuu pääwal.
Oidri-m.: 10mal Mikhli-kuu pääwal.
Oriku-m. Kõrtsi juures: 15mal Wiina-kuu pääwal.
Pakkula-m.: 10mal Mikhli-kuu pääwal.
Pernu-linnas: 1) 20mal Nääri-kuu p., hobbooste-laot, 3 p.
 2) 15el Heina-kuu p., 2 p. 3) 20mal Heina-kuu p.
 sassa laat; peetakse 3 nädalat. 4) Weikse- ja hobuse
 laat, Esmapääwal ja Teisipääwal enne Mikhli-pääwa.
 Wies laat peetakse Esmapääwal ja Teisipääwal pärast
 4mat Kristusse tullemise P.
Põltsamaal: 15mal Mikhli-kuu pääwal.
Põlwe-kirik juures: 8mal Mikhli-kuu pääwal.
Põõramerre-m.: 1) 13mal Mikhli-kuu p. 2) 5mal
 Jõulu-kuu pääwal.
Purtniku-m.: 9mal Mikhli-kuu pääwal.
Pühajärwe-m., Ottevä kihelkonnas, Kuustagu-laot,
 4mal Wiina-kuu pääwal.
Räppinas: 1) 9mal Leikuse-kuu p. 2) 4mal ja 5mal
 Mikhli-kuu pääwal. 3) 5mal Jõulu-kuu p.
Ria-linnas: 1) 7mal Nääri-kuu p. 2) 20mal Künla-kuu
 p., 8 pääwa. 3) 20mal Heina-kuu pääwal, willa-laot.
Rõssi-m.: 24mal Leikuse-kuu pääwal.
Rõuge-m.: 9mal Mikhli-kuu pääwal.
Sallatši-m.: 15mal Mikhli-kuu pääwal.
Senno-m.: 21mal Mikhli-kuu pääwal.

Sindi-m.: 8mal Mikhli-kuu pääwal.
Taakeperi-m.: Helme kihelkonnas, 6. Mikhli-kuu p.
Taali-m.: Pernu-linna juures, 9mal Wiina-kuu p.
Tartu-linnas: 1) Suur sassa laat, hakkab päaw pärast
 3 Runinga pääwa, peetakse 3 nädalat. 2) 4. Künla-
 kuu pääwal, linna-laot. 3) Peetri-laot, 29mal Jaani-
 kuu pääwal. 4) 9mal Mikhli-kuu p. 5) 29mal Mikhli-
 kuu p., Mikhli-laot. 6) 15el Talwe-kuu p., linna-laot.
Tarweste-m.: 1) 29mal Jaani-kuu pääwal, Peetri-laot.
 2) 6mal Wiina-kuu pääwal.
Ue-mõisas, Willandimaal, 25mal Leikuse-kuu pääwal.
Walga-linnas: 1) Sassa laat hakkab 15el Künla-kuu p.,
 peetakse 8 p. 2) 24mal Jaani-kuu p. 3) 10mal Lei-
 kuse-kuu pääwal. 4) 29mal Mikhli-kuu p., Mikhli-laot.
 5) 20mal Talwe-kuu p., linna-laot. 6) 27mal Jõulu-
 kuu pääwal suur sassa-laot, peetakse 8 pääwa.
Wanna-Antsm., Kraami-kõrtsi juures: 14. Mikhli-kuu p.
Wastse-linnas: Mikhli-pääwal, Raawanurme-laot.
Wastse-m.: Willandi maal. 1) 27mal Leikuse-kuu p.
 2) 15el Wiina-kuu pääwal.
Wendra-m.: 20mal ja 21mal Wiina-kuu pääwal.
Weski-m.: 15mal Wiina-kuu pääwal.
Willandi-linnas: 1) 25mal Nääri-kuu p., 3 p. 2) Sassa
 laat 15el Künla-kuu pääwal. 3) 15mal Künla-kuu p.,
 linna-laot. 4) 8mal pääwal pärast Suurt Nelsapääwa.
 5) 22mal Jaani-kuu p., Jaani-laot. 6) 24mal Mikhli-
 kuu p., Mikhli-laot. 7) 25. Talwe-kuu p., linna-laot.
Wolmeri-linnas: 1) 25mal Nääri-kuu p., linna-laot, 6 p.
 2) 26mal Heina-kuu pääwal. 3) 215el Mikhli-kuu p.
 4) 25mal Talwe-kuu., linna-laot.
Wolweti-m.: 16mal Talwe-kuu p.
Wõnnu-linnas: 1) 15mal Künla-kuu pääwal, linna-laot.
 2) 11mal Jaani-kuu pääwal. 3) 16mal Wiina-kuu p.
 4) 10mal Jõulu-kuu p., linna-laot.
Wõõhsus, Rõpina kihelkonnas: 1) 9mal Lehe-kuu pääwal,
 Rigula-laot. 2) 10mal Jõulu-kuu pääwal.

Wõrru-linnas : 1) 7mal Nääri-kuu pääwal, linna-laot.
2) 2sel Künla-kuu p. 3) 22sel Künla-kuu p. suur
saksa laot, 8 pääwa. 4) 10mal Jüri-kuu p., weikse-laot.
5) 24mal Jaani-kuu p. weikse-laot. 6) 24mal Mikli-
kuu p., Mikli-laot. 7) 7mal Wiina-kuu p., linna-laot.
8) 20mal Salwe-kuu pääwal, weikse-laot.

Narwa-linn peab lina, weikse ja hobuse-laota 6mast kuni
10ma Künla-kuu pääwani — ja 20mast kuni 23ma
Mikli-kuu pääwani.

Saltzburgi wäljaminniad ommalt maalt.

Konistoriumist lituse-ankroni wäärt arwatud firi.

Punnastand pallate ja hiilgawa filmadega tullii
Anna, omma wannemate esimeene tüttar, üks 13
ehk 14 aastane terrase näoga laps, kajo. „Mis
ollen minna tänna kolis kuulnud!“ ütles temma.
„Möittelge agga, Saltzburgi rahwa wäljaminne-
misest ommalt maalt sai tänna rägitud, kedda Preisi
kuningas Pridik Willem I kristlikko armastusse
ja heldusaga omma male üles wötnud. Kui kool-
meister ütles: „Üks sugguwõssa sest waesest wälja-
aetud rahwast istub ka meie keskel,“ siis wata-
sime meie keit immespannes teine teise filmi, ja
ei teadnud mitte kas se nalja woi töe jut olli;
agga koolmeister ütles: „Jah, se on nenda. Üks
wõsufene Saltzburgi rahwast on meie keskis, ja
kui temma sedda isse ei tea, siis pean minna tedda
kül nimmetama ja ta woi omma wannemate käest
küsidä, kas se ei olle nenda. Nende sannadega
näitas ta minno peale ja nimmetas mind. Kas

sa ei tea sest ühtegi?“ küsis temma. Ja häbbe-
nedes piddin ma üttelema: „Ei.“ „Noh siis küssi
kui sa kajo tulled. Sinno wannaisa woi sedda
keige parremine teada, sest temma omma wanna-
emma emma olli ka selle wagga rahwa seast, kes
usso pärrast kallist isjamaad mahhajätid.“ Koli-
lõppetusel kinnitas temma mind weel kawa, sind,
armas wannaisa, palluda, meie meie Saltzburgi
esiwannemate ello käiki rädida, et ma siis pärrast
ka temmale sest woifin teada anda. Ja nüüd
üttelege ommetegi, kas meie ei olle siis mitte siit
linna pärrised lapsed? Kas se on tõeste nenda tõssi?“
„Jah, tõeste“, ütles wannaisa, „meie esiwanne-
mad, emma poolt, on kül Saltzburgist pärritud,
ja kui teie himmustate, siis tahhan ma teile tänna
õhto sedda luggo rädida.“

Mi pea kui õhto söma wiimne sutäis jõdud olli
luffati lastest laud ja tolid paigale ja keit pallusid
wannaisa peale hakkata, ja lubbasid waifsed olla.

Wannaisa agga läks weel enne omma kamri ja
töi kaks weikest ölliwärwiga malitud pilti. Panni
neid laua peale, ja ütles:

„Wadake, need on need armsad waggad wanne-
mad. Se üks pilt on minno õnnis wannaemma
emma, kedda üks walli, kõwwasüddamega mees
ommalt maalt ärraajas; agga, mis temmale esmalt
suurt süddame wallo teggi sai temmale pärrast
õnnets ja sel teadmata wööral maal leidis temma
armsad armolissed süddamed. Agga minna tahhan

weel ennam eest otsast peale hakkata, ja enne kui ma omma wannemate ello luggo rāgin, sellāegsest luggust üllepea kõnneleda, sest noremad teie seast ei tea sedda weel mitte selgeste.

Teie kõik ollete jubba kolmekümne aastast sōast kuulnud, mis kōl saddatuhhandetele ello otša teggi ja innimese werd paljo wallas, ja pealegi meie kallist isjamaad kõrbe sarnatseks teggi. Keis se siindis usso-ōppetuse pārrast. Sest se sōdda olli tōusnud, sest et kattoliki ussolised Ewangeliumi ussulisi kōrwaste tagga kiusasid. Wihha waen olli mōllemil polel wāgga suur. Wimaks kolmekümne aastase rio ja werrewallamisie jārrel sai rahho tehtud, Münsteri ja Osnabrūki linnas. Ja rahho-seaduses finnitati et Ewangeliumi-ussulistel piddi lubba ollema nīsamma kui katolikidelgi omma usso-ōppetust mōda ellada ja Jummalatenistust piddada. Agga siin ja seal sai neile siiski pahhandust ja tūlli tehtud, ja keigeennamiste watasid kattoliki Piiskoppid wastase- ja wihhamelega teiste ussoliste peale, sedda nemmad Ketseriks nimmetasid. Et kōl ka nendegi seas mōnni heldema siiddamega innimene, ja tōssine Isjanda tener olli.

Üks kes omma waljuse ja kanguse lābbi kurwal wiisil kuulsaks sai olli Saltzburgi wallitsew Piiskop von Wirmian kes ühhe suure ossa omma keige parramaid allamaid omma hallastamata waljuse lābbi ommalt maalt wālja ajas. Mitme heldema Piiskoppi wallitsuse ajal olli rahwas sedda rahho-

seaduses finnitud ussopriust keelmata maitsta sanud. Niiud kui Üllempiiskop Wirmian wallitsema tulli, andis temma kōrwaste kāsko Butteruse ussust ārra-tagganeda, wangipōlwe ja maast wāljalūtkamisega āhwardades.

Ewangeliumi usso Würstid pallusid nende eest agga ilmaasjata. Taggasiusamine lās ni kangeks et sel rahwal muud nou ei jānud kui Piiskoppi tahtmist tehha ehk naeste ja lastega pōggeneda; se siindis siis ka pārrast ni hulgaliste et kōl peale 30,000 omma kōddo mahha jātšid ja wōera madesse lātšid.

Üks suur ossa noudsid Preisi kunninga Pridif Willemi kaitsemist ja pallusid abbi. Se suur kunningas olli nīsamma kui temma eelkāid ja jārrel tulliadki keige Ewangeliumi ussulistele Saksamaal üks armoline warjaja. Ja kui temma sai jārrele kulanud et Saltzburgi pōggenejad mitte usso seggajad egga wastopanniad maid õiged Butteruse usso ristiinnimesed ollid, lubbas temma neid omma male wastowōtta kui nemmad ka tuhhandete kaupatulleksid. Las kis neile maad juhhatada, ja satis teerahha ja teejuhtisid ette.

Siis jātšis se waene waewatud rahwas omma wannemate maad mahha et kōl rohke siilmawee ja õhkamisega, lotes Jummal peale ja sedda kunningaslikko sanna Berlinis uskudes.

Ka kirrikuid ja kolisid asjutas neile nende uus kunninglik wallitseja.

Agga nüüd tahhan minna ennesta linna luggo räkida ja selle järrel meie wannemate luggo. Minno wannaemina juttudest tean minna selgeste mis hirmsaste Piiskop neid waewanud, kuidas nemmad wimaks ärraläinud, nende teekäimiseft ja asutamiseft meie maal. Ja meie armolise linna wallitusse polest, sain minna üht kirja nähha kus Saltsburgi rahwa fissetullemine ja jälle emale minnmine Langensaltsa linnast üleskirjutud olli. Minna ollen seft mõnned tükkid wäljakirjutanud. Röömoga näggin minna seft kirjast, mis truiste meie essiwannemad siin linnas, ommast usjust linnipiddasid, ja et sellepärast siin teif ni armolised waeste ärrapöggenenud usfowendade wasto olli. Need päwad said öiete kui pühhad ehk piddud petud. Lahfeste wöeti neid wasto ja peti armsaste üles.

Mitto päwa enne sai kunninglikust kommissariist nende tullemine ette ööldud ja nende üleswõtmine ja eddasi toimetamine rahha pärrast tellitud. Meie linna rahwas ei wötnud küll mitte rahha; agga olli siiski walmis tellimist möda teggema, ja piddasid sedda möda linna wannematega wööraste wastowötamise pärrast isseärranis nou.

Ni pea kui tulliaid piddi nähtama, piddi ühhe firrifo kellaga linnale teadust antama ja kunninglik kommissar ja linnawannemad piddid nende wasto minnema ja kui neid sanud terretand, neid linna waestekolilaste ja nende koolmeistridega ühhes lauldes fiske toma. Lauldud piddi sama: „So sanna meie

finnita“ j. t. f. „Reif kallis hinge önnistus“ j. t. f. „Kui Jummal siin ei kannu hoolt“ j. t. j. „So peate Isfand lodan ma“ j. t. f.

Nende ja teiste lauludega piddi senni kui alles wisse tuldama, agga seal piddi ka weel linna wallitus firrifo ja koli öppetajad, suure kooli öppiad ja linna koddaniffud neid wastowõtma ja piddid siis teif firrifo kellad hüüdma. Siis piddiwad ennast arro järrel riddastikko ja paaris tulles seadma ja laulma: „Ei lahtu minna sinust“ j. t. f. „Meil tulles abbi Jummalast“ j. t. f. „So sanna kana seggane Meil helde Jummal olnud j. t. f.

Seddawisi piddiwad teif Boniwatsijuse firrifo minnema, wöörad kantsli ette ja ümber seatama, ja esmalt lauldama: „O pühha waim nüüd tulles sa,“ selle järrel piddi öppetaja üht trööstimise ja terretamise jutlust piddama ja Taweti laulo 6, 4. alluseks wõtma ja selle lauloga „Oh Jesus meie jure jä,“ jummalatenistus lõppetama, ja firrifust wälja ja ni kaugele kui Raathone ette mindama selle lauloga: „Me hing oh röömsast fida.“ Ja seal piddi aulit linna wallitus wöörastele forttrid juhhatama.

Ja täieste nenda kui nou olli petud, on se ka sfündinud. Wöörad usfowennad on tellalõmise ja lauloga firrifo widud, armsa jutlusega röömustud, ja kui firrifust wälja tulnud on linna koddaniffud neid ni röömsaste wastowötnud omma maiadesse, ja lahfeste neid ülespiddanud. Ja neid kodd-

nikkuid agga olnud kurwa näoga nähha kelle jäuks ennem ühtegi wöörast ep olle üllejäänud, kedda ommale ollefsid wöinud fojo wia.

„Ja se ei olle mitte üks tühhi ennemuistne jut,“ ütles wannaisa; „waid töeste nenda sündinud. Siin ta seisab must walge peal. Ja et meie päiwil ust ja armastus ni wähheks läinud, ollen minna kedda luggo holega mees piddanud ja need kirjad ja tunnistused korjanud ja hoidnud et nad meie eestmärgiks ja õppetuseks ollefsid.“

Salzburgi rahwas ollid siis laulo ja palwega linna todud ja nendasamma läksid nemmad ka meilt jälle eddasi. Teisel päwal mis üks neljapäaw olli 31. Julil kello pool 5 sai jälle Poniwatziuse suurt kella lödud, ja kello 5 teist korda siis tullid keif wöörad ja linna rahwas kirrifo, palwele, ja lauldi: „Sind Issand tannan minna.“ Siis loeti Taweti laul 121, ja selletati ärraminniate kohta, selle järrel tuli õnnistamine ja lauldi: „Oh Summal tulle armoga,“ ja lõppetuseks: „Oh meile, Issand Jeesus“ j. t. j.

Minniaid on ka nende eddasifamiseks muido weel iggapiddi aidatud. Pinnast wälja minnes laulsid nad: Üks alw teekäia ollen ma Üks waene ärrapölgitud, Oh Summal, issa maalt sain ma So sanna pärrast actud.

Ma tean et sa mo Jeesus ka Siin olled kannatanud; So järrelkäia ollen ma Te moga mis sa arwad.

On wööras tee mis sadad mind, — Ma peul mul koddoo polle! Sepärrast Issand pallun sind Mul warjopaigaks olle. n. t. j.

Sonderhausnas leidsid nad selle järrel omaea, ja sealt läksid linnast linna kunni Magdeburgi, kust neid senna, neile moistetud asfutamise kohta widi.

Kaks kirja on praegu weel ollemas, kellest selgeste woib nähha, kui mitto rasket hädda ja waewa kedda waest rahwast sundis ommalt maalt ärraminema. Neile kes usso pärrast põlgitud ollid, ei petud keddagid töotust egga seadust. Rahhoseaduses olli kiinitatud, et kes usso pärrast kimbotatud, ommalt maalt tahhab ärraminna, sellele peab üks aasta aega antama omma asjo toimetada, ja kel pärris kohta ehk moisa on, 5 aastat. Siin on üks pas, mis ühhe ausa Herrale, mäepeliko von Erenbergile on antud. „Temmale antakse lubba 363 mehhega, omma allamatest keige nende naeste, laste ja warraga ärraminna, agga nenda et nemmad wie päwaga puhtaste ülle raja piddid ollema. Kedda pärrast kedda aega weel Salzburgi Piiskoppi-maal piddi nähtama, se piddi ello ja warraga maksma.“

Piiskop Wirmian olli keige waljum meie ussolisi waewama ja neid ruttolise wäljaajamise läbbi paljaks, waeseks ferjajaks teggema.

Meie näme, et Salzburgi rahwal koddoo hirmsaid waenlasi olli, kes nende huffatust noudsid, agga nemmad ei kartnud mitte neid kes küll ihho woiwad

tappa agga hinge ei jona tappa, waid kannatafid julgeste ja andfid Summalale auu. Sellepärast ei lasnud ka Summal neid mitte hukka minna. Mitto würsti ja keige ennam se suur wagga Preisi kunningas wötsid neid omma male wasto, andsid neile riet, leiba ja peawarjo.

Ja nenda kui se hea kunningas on ka temma järreltulliad armolised olnud, ifka walmis aitama.

Se teine firri, mis ma teile woin näidata, on üks ramat, mis önnis Lutterus on kirjutanud. Ta kirjotas kül ammo enne; agga et Saltsburgi rahwas leidsid, et se nende kohta ka passis, piddasid nemmad sedda kalliks mällestuseks. Siin ta on:

„Ausa ja moistliko Martin Lodigrile Louwensteinis. Minno hea sõbrale.

Rahho Kristusel! Minno armas sõbber. Wäe wasto ei olle nouu, et teie nüüd teate, et öige on Saakramenti täieste ja mitte polikult wastowötta, siis woite teie hea süddametunnistusega mitte polikult wötta, parrem, sest üsna ilma olla! Agga siis olge uskus ja iggatsemises Saakramendi järrel, se on üks waimolik wastowötmine. Tahhate teie agga ka ihholikult wastowötta, ja teie maawallitsus ei tahha, siis minge sealt wälja, ni kui Kristus ütleb: „Kui teid ühhes linnas tagga kiusatakse, siis minge teise.“ Muud nouu ei olle. Hoidko teid Kristusel arm. Amen.

Wittenbergis Teisipäwal pärrast Pärtli päwa 1532.

Dr. Martin Lutterus.

„Oh mis immelik,“ ütlesid lapsed, et se ramat ni kaua wanna kirjade hulgas on seisnud, ja kui Teie wannaisa, sedda mitte nende seast ei olleks wälja otsinud, siis olleks se üsna unnustusse jäänud: „Jah wist,“ ütles wannaisa: „Nende trükkitud Lutteruse kirjade hulgas, mis minno käe on ei olle minna sedda mitte leidnud. Sellepärast wöib ta kül mitmel teadmata olla.“

„Ja se ramat olli siis Saltsburgi rahwa käes?“

„Jah, minno lapsed, selle esimesse hulga käe, mis Preisi kunninglik kommissar wasto wöttis, ja temma wöttis siis ka sedda kirja omma kätte hoida. Ni kalliks peti Lutteruse janna.“

„Pärast läks weel kaks wähhemat hulka meie linnast läbbi, sedda nifamma lahkeste üllespeti ja eddasi toimetati. Üksik armastus ei tüddinenud mitte ärra. Selle wiimse hulga jäust, mis 10. Septembril tuli, olli ka minno wannaeemma. Wadake siin sedda pimmedat wannusest ja sedda kenna, wagga tüttarlast, mustas nunnerides, taggasi lödud filmakattega. Bealt nähha temma tüttar. Nemmad ei olnud mitte esimesed omma rahwa hulgas, wannudus ja mitte waewa ollid wannokesse ello-rammo wähhendanud. Tütre naal, temmast toetud ja tallatud kõndis temma pikkamisi eddasi.

Teised ollid ammo jubba linnas kordrid leidnud, siis wast tullid need kaks wimased wöörad esimese linna wärrawasje.

„Kas ifka weel ei olle otjas? armas laps, ohkas

se surmani wässinud pimme: „Mis pitt ja waewaline on se te, kui wägga wallutawad mo werrised jallad. Oh armas Summal, küll on raske kiusatus, agga anna andeks, ma ei tahha mitte nurriseda, agga ma ollen wässinud. Armsa jannadega püdis wägga tiittar sedda waest pimmedat trööstida, ja andis temma käele suud.

„Oh laps, sa nuttab, ma tunnen so filmawet omma käe peal, oh et ma neid armsaid silmitäsi weel woiksin näha! agga iggawene ö on minno ümber. Se tigge usfowaenlane panni mind ellusa hingega surma warjo alla. Oh, mis halle, et ma keddagi ei näe, ei sindki mitte.“

„Siiski, armas emma, et sa mind küll ei näe, ollen ma ommetegi sinno jures, ja ka siin wööril maal ei olle Summal meid mitte mahhajatnud. Eks olle temma wööraste usfowendade süddamed lahti teinud, meie peale hallastama, ja piffa waewasisse tee peal meid juhhatanud, iggapääw meile leiba rohkeste ja ömaea annud. Ka siin ei jätta ta meid mitte mahha.“

„Jah sul on õigus, laps,“ ütles pimme, panni käed risti, jäi seisma ja pallus: „Anna andeks minno süüd.“

Ja Summal olli ka jubba nende eest murretsenud. Vinna wärrawa liggidal olli üks kenna suur rohhoaed. Teie teate sedda, lapsed, se on meie rohhoaed. Müri äres seisis üks noor mees, kelle pärralt aed olli, ja watas hallastusega tulliate peale. Kui

nemmad liggi tullid, teggi temma wärrawa lahti ja pallus neid sõbralikult sisse astuda.

„Teie ollete jo üsna wässinud, armas emmate,“ ütles temma pimmeda wasto, ma pallun, istuge see, siin on tool.“

„Jah armas wööras isfand, minna ollen wägga wässinud. Agga jätke mind üks filmapilk, et ma armo noman omma taewase Issa käest: kui temma mind töiste peaks omma jure kutsuma, sest minna ollen surmani wässinud, ja omma wallo sees ollen minna temma wasto nurrisenud.“ Temma panni omma käed risti ja pallus kaua ja ärdaste. Ja ifka ennam lahkusid tüddimus ja murre ja kurwastus temma näost. Ja üks önnis rahho ja rõõm ja kannatus langesid kui taewalikko paistusega nähtawalt temma peale.

Sannalausumata, ja nisamma ristipandud kättega seisid teised möllemad seal.

„Amen,“ hüdis siis se pimme, „Amen! — Agga nüüd iggatseb ka se muldne ihho üht toetust, armas wööras isfand, üks jook külma wet! kas teie ollete ni hea!“

Selsammal filmapilgul tuli kärner ja töi wet, leiba ja jodawat wiina. Kui pimme sedda süddame finnitust sai wötnud, wiis noormees tedda tütre abbiga rohhoaea-maeasse pingi peale puhkama ja läks isse linna omma wannemate jure, — temma olli ühhe rikka rae ja kaubaherra, Smalkalden ninmi, ainus poeg. — Kui wannemad poja kõnned

kuulsid, ollid nemmad nisamma walmis neid arm-
faste wastowõtma. Emma läks isse wõõraete
kambriid walmis watama, ja õhtosõma pärrast käsko
andma, ja isäa kõiandis pojaga rohhoaeda wõõraid
lahkeste teeretama ja omma jure kutsuma. Ja
pärrast tulli ka emmagi nende järrel. Ja kui
wanna inimene sedda aega olli ommaft suurist
wässiinusest toibunud, wiisid nemmad tedda suure
holega linna. Kui pimme fenna, temma järks
walmitud kambri astus, olli temma melest kui
olleks ta omma koddo, üks ärraräimata rahho tulli
temma süddamesse ja paistis ta filmist, ta panni
käed risti ja lugges: „Au olgo Jummalale kõrges,
rahho ma peal ja inimestest hea meel.“ Oh
hiljuti weel olli temma südda ni kurb ja raske
olnud, ja nüüd olli jubba Issanda arm ni hel-
deste aitud. Süddameliko armastusega panni
temma omma käed tütre ümber kaela, kes temmaga
kannatanud ja ussliko kannadega iggal aeal tedda
trööstinud. Ta nuttis nüüd rõõmo pärrast. „Teie
armsad helbed sõbrad,“ ütles temma, teie maiasse,
teie keskele astudes tunnen minna, pikka kurwastuse
järrel, jälle esimest korda rõõmo ja lotust ommas
süddames. Minna ei tea kust se tulles, rahho
tulles minno peale. Se on Issanda waim mis
siin maias ellab ja hingab. Teie ollete temma
teendrid, et kül mitte ammeti polest. Teie ollete
meid kes meie wäljalütkatud ja rusuts lödud
olleme, hallastuse ja armoga üleswõtnud. Issand

tassugo sedda tuhhat korda!“ — Rohkeste jooksid
pimmeda filmapijarad. Maea rahwas läksid ja
jätid neid tük aega issekeskis rahhule. Pärrast
kutsuti neid õhto sõmale. Siis saiwad nemmad
õige tutwaks ja pimme wõõras hakkas jälle räkima.
Teie ees, minno armsad sõbrad, seisab üks wagga
õnneto inimene, sedda Issand omma ärraarwa-
mata nouu järrel mitto aastat raskest on läbbi lat-
sunud, wimaks keigest ommasest ilma jätnud ja
ommalt maalt ärrawinud, et ta se wanna wässiinud
südda weel wõõras mullas peab maggama. Siiski
ütlen Sobiga: „Issand on annud, Issand on
wõtnud, Issanda nimmi olgo fidetud.“ Sest
imelikult on temma meid saatnud, imelikud on
keit temma teed! sedda tunneb minno hing kül.
Teie ollete wiist kül sest hirmsast mehhest, Piis-
koppist Wirmanist kuulnud, kes nüüd hulga omma
allamid hallastamata kõrwadusega nende sündimise
maalt wälja ajab, ja seal usso lampi ärrafustutab,
kes teab kui kauaks. Nenda ei olnud se mitte
temma helde eelkäija wallitsuse aeal. Ewangeliumi
usso selge õppetud, nenda kui wagga Putterus
sedda keigest inimeste seggamisest olli puhhas-
tanud, lautati ifka ennam laial. Rikkad ja waesed
noudsid meleparrandamist. Ja pühha firri leidis
iggal pool maad, ja ei olnud peaaego mitte üht
maea, neist sedda Ketseriks nimmetakse, kus Jum-
mala sõnna ep olleks olnud. Keelmata tullid uss-
likud tokko Jummalale tenistusele, et kül mitte firri-

futes ommetegi maeades. Ja Ewangeliumi õppe-
tajad teggid keelmata jutlust linnades ja maal.
Ja et kattoliki waimoliki maawallitseja isse helde
olli, siis ollid ka temma ussolised allamad rahhul
ja ei tüllitanud teddagi.

Agga se keif läts ühhel hobil teisets, kui Ertspii-
skop Wirmian wallitsema hakkas. Ni kohhe
kelas temma Ewangeliumi jutlust, pühakirja lug-
gemist ja maias ollemist kange nuhtlustega ähwar-
dades. Temma sundiad ajasid koerte, piitsade ja
mõekadega surmani ehmatand Ewangeliumi usso-
lised kattoliki palwetele. Keif need kes wasto seisid
ja omma kallist usko ei tahtnud ärrawanduda,
woeti finni, wiisati hirmsate wangitornidesse kus
neid mitmesuguse waewaga pinati. Lapsed kisti
omma wannemate käest, wannemad laste keskelt,
õdde omma wenna ja pruut peigmehhe kõrwest.
Üks häddakissendamine käis keif läbbi maa.

Mis Piiskop isse ei joudnud sedda teggid sadana
kawwaluse ja waljusega temma teendrid ja nou-
andjad. Oh kui ma sedda rāgin siis lõhkeb minno
südda tuhhande hawaga agga minna pean rāfima,
ja ollets se ka minno surm."

"Oh armas emma," ütles noor wõõras ärge
waewage ennast, laske surnud puhhata. Reige
kõrgem on kohhut moistnud ja pattust pöörjale
andeks annud."

"Agga minna pean töt tunnistama, se on üks
pattust pöörmise tüf, ja Issanda heldust kiitma,

ja ei woi selle jures omma lih hale mitte armo-
anda. Teie, minno armsad, ollete wist keif pühhas
kirjas luggenud: Kui Iutidest wolletunnistusse
läbbi wagga usklik Tehwanus surma moisteti, ja
se tigge rahwa hulk tedda wälja wiis, kiwwidega
tedda jurnuks wiiskama, pannid mõnningad omma
rided mahha ühhe noremehhe ette, nimmega Saulus,
kes neid hoidis, ja temmal olli mele hea selle
wagga mehhe surmast. Wadake nisuggune ollin
minna ka. Minna ollin Katolik, Saltzburgi linna
essimestest suggowössjades, kes keif kõrwad katto-
likid. Ja minnul olli heameel et Kutteruse usso
rahwale jutlus armoõppetusest ja pühha kirri kelati,
watafin tiggeda röömoga aknast, kui neid hulga-
liste wangi widi ja pärrisin igga pääw wangide
arro; sest teadke, minno omma poeg olli Ertspii-
skoppi tenistuses ja otsekui temma parrem kassi
selle hirmsa ammeti sees. "Oh, Issand, hüdis
temma, ja tõstis omma kustunud silmad ülles-
pidi, "ärre minne mitte kohtusse minnoga, sest
minna tunnen omma patto ja minno üllekohhus
on allati minno ees."

"Oh, emma, eks sa tea, et kirjutud on: kui sinno
pattud werri punnaksed olletsid, siis peawad nemmad
lumme walgeks sama."

"Jah, sinna wagga hingese, agga meie pattud
on ka wägga sured. Issand hüdis kawa omma
helde armoga, agga meie ei holineud sest, kunni ta
kõue-mürristamisega meie kõrwad süddamete wasto

pörrutas, ja meid omma uhkest ennefe õigusest wälja kiskus."

Üks teige hirmsam Piiskoppi käst olli: teif Piiblid Lutteruse ussoliste käest ärrarisuda. Ja sedda tehti ka, kül kawalusega, kül wäggise. Koffo korjatud Piiblid said siis turrul kattolikide sureks naeruks ärrapõlletud.

Ühhel õhtul tulli minno poeg fojo ja wöttis omma mantli alt ühhe suure kunstlikult hõbbedega ehhitud ramato wälja.

"Siin, armas emma," ütles temma, "on ramat mis Ketserid pühaks kirjaks nimmetawad. Agga panne kindad kätte, enne kui sa temmasse pudud ja loe üks tossin pühha Maarja palwid, et wahhest kurri sinnust woimust ei sa. Minna ei woinud tedda mitte ärrapõlletada temma on wägga kenaste kirjutud ja malitud ja kalliste hõbbedaga ehhitud. Meie olleme sedda tänna mäpealiko von Grenbergi käest wõtnud, kes abbikasa ja lastega wangi pandi. Se peab temma suggumõssa pärrandus ollema ja olla ühhe Brandenburgi kurwirsti prauast, kes sedda selle wanna peaketseri Lutterusele kinkinud, nende kätte tulnud. Oh mis illufaste se uhhe mäe pealik ja temma ommaksed palluda ostasid, kui ma nende ramatud leidfin, põlwilt maas wimaks nad nutsid ja wärrisefid, õige kui kaoks iggawene ello selle ramatoga ärra. Lapsedki küssendasid, agga minna ei karda neid. Siiski, ärrapõlletada ei woinud minna tedda

mitte, wõtta sinna hõbbe küllest ärra ja wista siis tullesse."

Sedda tahtsin minna ka tehha. Sest isse katolik, arwasin minna Piibli kardetawaks asjaks, ühhe korra agga tahtsin sissewadata. Summala ärraarmamata juur hallastus tahtis pimmedaid kangekaelsid pattusid meleparrandamisfele sata. Kui ma ramato lahti teggin, langesid mo filmad Apostlite teggude ramato 9, 4 nende Issanda sannade peale: "Saul, Saul miks sa mind taggatusad? Minna ollen Issand kedda sa taggatusad. Se tulles sulle raskeks astla wasto takka üllleslää!" — Mi kui wiimse lohtopäwa heäl ollid need sannad mo melest.

Raua piddasin ma ramato ommas käes ja iffa tõmmati minno filmad jälle nende sannade peale, kunn wimaks ma kui ommast jüddamest Sauluse sannadega hüüdsin: "Issand mis sa tahhad, et ma pean teggema?" Ja minno melest olli, kui hüats heäl waljuste minno wasto: Tause ülles, minne linna, seal peab sulle böldama, mis sa pead teggema!"

Minna jäin kül omma kambri agga rahho ei tulnud mulle ei sel õsel, egga üllepea enne mitte, kui minna Issandat otsisin ja leidfin, ja ennast temma ommaks andsin.

Kartus ja halle meel ei lastnud sel õsel und minno filmi tulla, ja kui ma wimaks uinusin, waewasid mind häddalised unnenäod. Ma näggin

Jesandet, kes kolmkord helde armolise heälega minnult kässis, ni kui Petruselt: „Simon Johanna, kas sa armastad mind?“ Ja siis jälle waljo ähwardamisega mind nomis.

Agga mitte mind üksi ei olnud Jesand leidnud, waid ka minno poega, piiskoppi keige armsamat teendrit. Oppinud wiisi järrel, tulli temma, enne kui omma tenistusesse läks, minnoga hommikust söma. Muido olli ta lahke ja juttokas, agga sel hommikul waitne ja isseennehes. Agga küsis, mis minnul piddi wigga ollema! — Ma ütlesin et ma wähhe maganud ja paljo und näinud.“

„Se on immelik ütles temma, minnul olli niasamma. Ma pallun sind rägi mulle omma unnenäggo?“

Alma sannalausumata wötsin minna pühkafirja kätte, löin Apostlite teggude ramato 9. peatükki ülles ja näitasin temmale.

„Oh se on üks imme asfi,“ ütles temma, keif se öse hüti minno wasto need sammad sõnnad: „Touse ja minne linna, seal peab sulle ööldama mis sa pead teggema.“ Armolinne Summal kas se on siis wõimalik et meie, kes meie arwame Jesandat ja temma nimme teniwad, temma wastased ja waenlased olleme, ja et meid wimaks peab pörgo tullesse heidetama? Ei se woi olla, se on walle ja tühhi unnenäggo. Kas siis muido Jesanda teendrid meid lihhotaksid Ketserid ärrahukkama. Meil on öige usk, nemmad on ussosegajad ja peawad

Summala suremaks auuks tulle ja möegaga hutatud sama. Ka sedda tahhan minna, minna tahhan Ketserid taggapiusata ja lihhutada kunni nemmad omma walle usko mahhajättawad ehk maiadest ja warrast pöggenewad. Ja nüüd, armas emma, jättame kurwad mõtted; olle rõmus, anna mulle suud ja õnnista mind Summala melepärralise tööle.“

— Agga minna ei sanud räkida mitte üks õnnistamise janna ei tulnud minno suust. Ehmatand watas mo poeg minno peale, ja otse ennese wasto meelt hüüdsin minna: „Saul, Saul miks sa mind taggapiusad? ja n. t. j.“ Minno poeg wangatas pead ja läks, minna jäin mõttetesse ja sain ifka ennam rahhutumaks. Wimaks wötsin jälle Piibli ette ja luggesin ühhe lehhe tülle teise järrel. Oh, siis langesid kui somused minno filmade pealt mahha, ma tundsin omma pimmedust ja ebbausko, ja öppisin et ei fuld egga hõbbe, egga fegi hea töö, egga wagga kannatus, weel wähhem fegi piiskop egga paawst meid öndsaks ei woi tehha, waid üksi meie Jesanda arm Jeseuse Kristuse sees.

Minno südda jäi wagga halledaks, ma heitsin põlwili mahha ja pallusin ommad pattud andeks. — Siis wast tulli rahho minno süddamesse ja temmaga rõmus usko julgus, Jesanda eest ka ihho ja ello anda ja tedda kartmata tunnistada.

Ja kui ö tulli, mis teie arwate, tuhho ma läksin? — Wangitorni! Wangihoidja watas immets panes minno peale, agga teggi mulle feelmata usfe

lahti, kui ma omma nimme nimmetasiu. Temma armas, et ma naero pärrast wangisi tahtsin nähha ja ütles: „On ka ühhed naljakad need Lutteruse rahwas; minna mötlen agga, kes teab kuhho meie nemmad wimaks keit panneme.“ Minna ei woinud temmale leddagi wastata, mo süddames seisis agga so murre minno poja pärrast. Ma seisin üks filmapiik ja luggesin Issa meie palwet. Wangihoidja teggi ukse lahti. Agga kes rägib minno süddame liikumist, kui minna seal omma poega näggin wangide hulgas istuwad. Mäepealik Grenberg lugges Piiblist sedda tükki ärrakaddunud poeast. Need fannad: „Issa, minna ollen patto teinud taewa wasto ja sinno ees“ (Luka 15, 21) lugges minno poeg waljuste järrel ja suure süddame liikumissaga. Ja kui luggeja Issa wastust lugges, heitis temma põlwile mahha, panni omma käed filmade ette ja nuttis kibbedaste. Agga teine hakkas armastusega temma ümber faela ja ütles trööstides: „Rööm peab ollema taewas ühhe pattuse pärrast, kes meelt parrandab ennam kui ühheffa kümne ühheffa öige pärrast, kel melparrandamist tarwis ei olle. (Luka 15, 7.)

Eiis ei woinud minna ennaft ka ennam piddada, minna astusin liggi ja hüüdsin: „Palluge ka minno eest, wõtke mind ka omma seltsi, ärge lüffage mind mitte ärra.“ Minno heält kuuldes pöras minno poeg ümber ja hakkas minno faela. „Oh emmake, ka sinna olled siin. Wata kui armolikult kutsub Issand mind ärrakaddunud ja wastopanniat, ja

paflub andeksandmist ja armo. Wist temma ei lüffa mind mitte ärra.“

Minna ütlesin: „Rahho olgo sinnoga, minno armas poeg. Ka minna ollen, et kül hilja. Issandat leidnud. Saatto kül temma waenlased, kurbduft ja hirno minno peale, minna ei woi järrele jätta temma nimme kiitmast: „Sest muud nimmet ei olle antud innimestele, mis fees nemmad woiksid öndsaks sada.“

„Amen,“ ütlesid keit wangid, ja hakkasid sedda Lutteruse laulo laulma: „Meil tulles abbi Summalast.“ Ja kiitsime Issandat röömoga.“

Müüd luggesime iggapääw pühhaft kirjast. Grenbergi herra kallsi Piibli ollime kohhe kätte annud ja minno poeg olli mulle selle asemel teist murretse nud, ja meie leidsime sest tuggewust, röömo ja lotust.

Meie ümberpöörmine ei woinud ka mitte tähhelepannemata jada. Minno poeg räkis kui Petruski, kui ta illemapreestri ees seisis, julgeste ja ilma kartmata: „Meie ei woi jo mitte jätta, et meie ei peaks räkima.“ Apostliteft on ööldud: „Üllemad preestrid ja kirjatundjad ähwardasid neid, ja lastsid neid minna, ja ei leidnud mitte kuida nemmad neid piddid waewama.“

Agga mis teggi meie üllem piiskop? Kui temma keit ommad head ja kirjad fannad ilma aego olli kullutanud, meid sest mis temma melest effitus olli, ümberpöörda, siis kaswis temma wiha minno poea wasto, kes enne armas temma melest olnud,

hirmus sureks. Ta laskis tedda weetorni heita kus jubba monni sadda innimest olli huffatust leidnud.

Minna olin weel selle tiggeda wihhast putumata jänud, agga selle hoobiga langes temma teige omma rastufega ka minno pähhe. Sesamma armas laps, kes minno poea pruut olli, tõi ühhel õhtul mulle sedda hirmust sannumet. Minna küssendasin esimeses wallus Jummalat kange kohtomõistmise ees; sest seddasamma torni olli minno õnneto poeg isse ühheks õigeks mõrtsuka hauaks lastnud teha. Wäristus tulles minno peale kui minna sedda rāgin. Hirmus wihhas Lutteruse usuliste wasto, ja ses walle mõttes, kui olleks nende huffamine õige risti-innimise kohhas, olli temma Piiskopi nouu ja tahtmisse järrel sedda nenda lastnud teha, et wessi wāhhe hawal ikka jure jooksis. Sellepärast piddid wangid ainalõpmata wet wälja tõstma et warsti ei uppuks, sest kae tunniga tõusis ta peast sadif.

— Ja nüüd olli temma isse seal sees. — Oh sinna taewane kohtomoistja! sedda olli temma teiste inimestele teninud, „kui temma näggi nende hingeahhastust, kui nemmad pallusid, ja temma ei tahtnud kuulda; sellepärast tulli nüüd se willetsus temma peale.“

Meie nuttime kaua, siis piddasime nouu waest surmawangi watama minna. — Agga rāgi sinna Elisabeth, minno joud on otsas.“

Elisabeth ja ka maea rahwas pallusid wanna prauat jutto tännasest polele jätta ja omma süddant mitte kauemine waewata. „Et mitte“, ütles temma,

„tänna olleme siin, homme wist kangel siit ärra. Minnul on oesa omma poea süüst. Minnuft õppis temma sedda kangel wihha teiste usuliste wasto. Tunnistame omma süüd rāgi armas laps, minna pallun!“ —

„Teie tahtmise pärrast, armas emma“, ütles Elisabeth, rāgin minna. „Minna olin ülemapiiskoppi emma tenia preilen ja allati nende jures, sellelābbi kuulsin minna keit mis seal sündis. Kui minna sedda hirmust teadust sain tonud lāksime meie petud nouu järrel õ pimmedusest linnast lābbi wangitornide pole. Rahha teggi meile luffud lahti. Meid widi mitto hirmust pitka, pimmedad teed ikka süggawamasse. Wee kohhin kostis üllespiddi. Meie lāksime ennast toido kormiga mahha. Oh kui kohkusid meie süddamed tedda nähhes; higgine ja surmani wāssinud seisis temma rinnust sadif wee sees, rāste riistaga wet willides mis allati jure tõusis. 12 tundi olli ta ellopoolt tööd teinud, nüüd olli joud otsas. Meie hüppasime möllemad ka wette ja hakkasime temma assemel willima.“

Tüffi aia pärrast ütles temma: „Oh minno armsad, mis ollete teie teinud. Weehauda ollete teie tulnud, lōukoera auko? — Kul temma se hallastamata teid siin leiab, — ja ta lubbas tulla, — siis ollete teie ka temma küsis. — Ja nenda sündis ka, korm tõmmati üllesse ja lasti jälle alla. Ja Ertspiiskop isse olli seal sees. Kui ta tül aega fai meid watanud, ütles temma pilgates: „Di kas

se wessi ei olle teile liig külm? ja praua ei olle sedda tööd ka mitte õppinud, noor herra aidate ommetegi, neid, ja isseennast. Oh minna tahhan teid parremine willistama panna, teie pimmedad ketserid. Kloostriisse peate minnema meleparrandamiseks! Meie pühha kirrif annab meile meelwalda küll nisuggust pallawat werd juhutada. Ja kui parranemist ei olle siis lassen teid siisemürida ja nälgasurretada."

Ja teie kaarnaemma les teie omma poega õigest usust ärratagganema eksitasite, weel annuame teile wähhe aega järrele mõttelda ja omma süüd preestri ees tunnistada ja pärrast keif elloaeg kloostriis kahhetfeda.

Ja teilegi Ritter Gotburg, jättaksin ma teie endist armastust ja truust meie enne ja kirrifo tenistuses mälletades, teie nuhtlust mahha ja paneksin teid pealegi jälle au ja ammetisse kui teie wandega töotate walle usko mahha jätta. Hone hommikune annan ma teile aega, woi ollete jubba mõttelnud? wessi tulles teile furgoni." Meie ollime senna kui ta rakis wee willimisega kinni piddanud, ja wessi olli ühtepuhko tousnud. Siiski rapputasime meie temma kiisfime peale pead ja minno peigmees ütles ussojulguses hiilgawafilмага: "Ja olleks ilm täis kurradid kes tahhaksid meid neelda Ei karda meie ühtegi Küll Summal wõttab teelda."

"Noh, nisuggused, kowwad, kangelased ollete teie!" — agga küll wessi teid pehmeis teeb. —

"Hans," hüdis temma, wangihoidja wasto, "Kassee need kolm hommikuni willida ja siis to mulle teadust. Tedda tõmmati üles, meie jääme suures ahhas tuses järrele. Daniel loukoerte augus tulli meie mele.

Mõnne päwa pärrast widi meid naesterahwast kohto ette. Meie armsa wangi ülle olli jubba kohhus moistetud; temma ei tahtnud tõusko walleks wanduda, siis pididi temma surmani weetorni jäma.

Naesterahwas said turrul peksetud, tullise rauaga märgitud, ja hulgateste elluks aaks wangitööle mõistetud. Minno suggulaste, ja Piiskoppi õe palwete pärrast ei peksetud mind mitte turrul agga sedda ennam kloostriis, tehti enne kui esimesed hawad ollid parranenud. Ja sedda ei jäetud mitte järrel, sest et minna Issandale au andsin ja mitte paawstist waid Kristusest iggawest ello lootsin.

Meie armsal emmal agga olli weel raskem, ühhes Piiskoppi solakeetmise wabrikus pandi tedda tuld katlate al walwama. Ööd ja päwa pididi tulli sola katlate al põllema. Ja kus ketserid nuhtlusets ses ammetis ollid, ei wahhetud neid mitte puhkamiseks ärra. Mitto olli waljo üllewaatja hoopide al surma leidnud, ja mitmel ollid filmad haigeks ja pimmedakski läinud fangest tulle legitsemisest. Agga se olli tiggedate mele pärrast, sest siis ei woinud need waesed ennam pühha kirja lugeda, ja mõnni tuggew, julge hing jäi nõdraks ja andis järrel."

"Sedda lootfid nemmad ka minnust," ütles pimme

nüüd jälle, „ühhest tüftist on se neile korda läinud. Pimmedus kattab minno filmad. Agga Issanda arm finnitab mind nõdra, et ma mitte temmast ei tagganenud. Kurri waenlane laskis mind käsist ja jallust seutud, liggidale kange legitsewa ahjo ette istuma panna, filmad ollid tiffudega lahtistud. Nenda piddin minna mitto tundi wallusjat pallawat kannatama. Se olli otse pörgo piin, minno meled jäid seggasets. Ma kiskendasin agga seal ei olnud hallastust. Ma hüüdsin: „Issand miis ja mind ollid mahhajätnud.“ Wimaiks minnestasin ma ärra. Minnestus olli se ingel kes mind peastis. Solameister arwanud mind furnud ollwad ja piddand mind tullesse lüftama, ni kui ta jo enne mõnne teisega olli teinud. Agga üks temma töömehhist, kes minno ündsä poea endine teender ja sõbber, kes ta süddames issegi meie pole hoidis, olli nouu andnud mind tuhhatambri kōrwale lüftata, ja sealt olli ta mind õse omnia kōjo kannud. Kui minna sest raskest minnestusest ärkasin, olli mul kül wägga kurb meel, sest et mo filmad pimmedad ollid, ja sets jäid. Agga Issand trööstis mind selle hea, armsa lapse läbbi. Kui minna tahtsin langeda, siis toetas temma mind. Temmal ollid ello sannad meles, kui minno wanna südda ärranärtsis ja ussolambite kustumas olli. Temma kannab meie kallist warra, Piibli ramatut omma kätte peal ja süddames. Temma pōggenes suure hirmoga flooftrist, kui ta kulis, et meie waesed

wangid tuhhatfordse kiusatuse alt minnema peasesid ja tulli ja otsis mind ärrapōlgtud ülles.

„Oh, armas emma,“ ütles Elsbeth. Ets ma olle siis sinno tüttar. Kui minna meie ussoliste, ärraminnemist kuulsin, siis olli kui hiiaks Issand isse: „Wata se on sinno emma.“ Ja flooftrist peasesin minna et kül surma nuhtlust karta olli, sest sealt ei lasta legi wälja. Agga sealgi olli mõnni hing, kes sallaja Issanda pole hoidis.

„Issand õnnistago sind, armas laps.“ Ja teie armsad sõbrad woite arwata, mis suur minno rõõm olli, kui ta minno kōrwas seisid ja omma kättega mo ümber hakkas. Minna waene pimme ei näinud tedda mitte agga mo südda tundis tedda warsti kui temma filmawessi minno palgid kastas. Agga mis waewaline ja pitt olli meil tefäimine. Siiski, armsad sõbrad, teie näte Issand karistab kül agga mitte ennam kui meie jouame kanda. Temmale olgo au ja kitus!“

Amen! Amen! ütlesid maia rahwas ja püüdsid mitme armsa sannaga neid rõõmustada, kes ni raskest kurnastusest tullid.

Agga poja filmade ees seisid weel maggama minnes teid need kannatamised mista waesed ussowennad ollid kiusatud: Ja millal se weel lõppeb; ja kui nad siis wimaiks paigale sawad, woib olla Pohlamaal wast, mis raske luggo siiski weel. Kui selle pimmeda wannakese joud ta ni kaugele ullatab, mis ta seal peale hakkab? ja mis se noroke tüttarlaps, tel raske õppimata töö weel kahhewōrra raskem on? Ja tousis ülles paani ennast riide ja lāts omma wannemate maggamise kambri. Ja rātis neile omma murred wōōraste pārrast, ja pallus, neid kauemaks enneste jure jätta. „Ühhe õ puhtamisest ei olle neile kül!“ Issa olli ta sedda mõttelnud

ja ütles: „Jägo nemmad homme eht laemine, ni lauraks kui nemmad tahhawad, teige parremine hopis.“ Emma watas terrafeste poja filmi, ja ütles: „Se olli ka wist sinnogi nouu, neid hopis ommale piddada.“ Poeg punnastas ärra ja ütles: „Eks olleks siis ka teile üks tüttar armsam, kes kül waene, wööras ja põlgitud agga trui armastusega omma wannemaid auustab, kui mõnni rikkas kes uhke ja issemelesine, omma estele risti jäab?“ „Minno melest olleks temma wäga“, ütles emma, „agga mõtle armas Joannes, temma olli jubba korra pruut, ja tulles praego raste risti alt, wiis lohtub temma igga kossimisest mõtte eest. Agga olleme sest nüüd rahhul. „Wereta Jehowa peale omma teed temma toimetab keit hästi.“ Johannes andis wannemate kätte suud ja läks rahholiste magama.

Wöörad wötsid tännoga armast pakkumist wasto. Agga püüdis aastaid agga elas pimme weel, rasteid kannatamised olid temma ellorammo wähhendanud. Emma surma woti peal panni temma noorte inimeste kaded kotte ja ütles tütre wasto: „Kus temma on seal olle ka sinna, temma rahwas olgo sinuo rahwas ni kui temma Jummal sinuo Jummal on. Minno südda on rahhul, et ma ilma murreta sinuo pärrast wöin olla.“ Kui leinamise aeg täis sai lautati neid ühhest Ewangeliumi õppetajast. Ja nad elasid kuu teigest süddamest ja hingest ühhemelises, sest neil olli mõllemil jesamma üks teigetallim warra: meie Joesand, kelle tullemist nad ootsid. Sellepärast ei wöinud ka selle ilma risti ja waew, kellest ka nemmad ilma ei jäänud, neile rasteis minna. Waid lootsid Jeseuse Kristuse hüüdmist: „Tulge tenna minno Joesa õnnistud, pärrige sedda risti mis teile on walmistud maailma algmisest.“ — Mis agga neist ööldud on kes hallastamata on omma wendade wasto, se seisab: Mat. 15, 1. Agga meie ei tahha lohhut moista, et ka meie peale lohhut ei moisteta.

„Ja teie minno lapsed,“ ütles wannaisa weel, „tännagem Jummalat selle kalli rahhopölwe eest meie maal, ja selle armsa mawallitseja eest, kes keit omma allamaid hallastuse ja a moga warjab ja leddagit usso pärrast ei kurwasta eggaw aewa, ja Jummalat janna eest, mis rohkest meie lät on!